

B.A. 3rd Semester (Honours) Examination, 2023 (CBCS)

Subject : Sanskrit

Course : CC-VII

(Indian Social Institution and Polity)

Time: 3 Hours

Full Marks: 60

The figures in the margin indicate full marks.

*Candidates are required to give their answer in their own words
as far as practicable.*

1. 'क' विभागात् प्रश्नष्टकञ्च 'ख' विभागात् प्रश्नचतुष्यञ्च आश्रित्य दशप्रश्नानामुत्तरं सुरगिरा देवनागर्या च समाधीयताम्।
 $2 \times 10 = 20$

'क' विभाग थेके हयाटि ओ 'ख' विभाग थेके चाराटि प्रश्न निये मोट दशाटि प्रश्नेर उत्तर संस्कृत भाषाय ओ देबनागरी लिपिते लेखो।

'क'-विभागः

विभाग—'क'

- (a) मनुसंहिता कीदूरं शास्त्रम्? अस्मिन् ग्रन्थे कति अध्यायाः सन्ति?
मनुसंहिता की जातीय ग्रन्थ? एই ग्रन्थे कटि अध्याय आछे?
- (b) मनुसंहितायाः रचनाकाल उल्लेखनीयः।
मनुसंहितार रचनाकाल उल्लेख करो।
- (c) केषां देवानां सारांशेन ईश्वरः राजानं सृष्टवान्?
कोन कोन देवतादेव सारांश निये ईश्वर राजाके सृष्टि करेछिलेन?
- (d) 'कुलं दहति राजाग्निः सपशुद्रव्यसञ्चयम्' — उक्तेः किं तात्पर्यम्?
'कुलं दहति राजाग्निः सपशुद्रव्यसञ्चयम्' — उक्तिर तात्पर्य की?
- (e) कथम् ईश्वरः दण्डमसृजत्?
केन ईश्वर दण्ड सृष्टि करलेन?
- (f) 'वकवच्चन्तयेदर्थान्' — उक्तेः किं तात्पर्यम्?
'वकवच्चन्तयेदर्थान्' — उक्तिर तात्पर्य की?
- (g) सन्धिः कतिविधः? तेषां नामानि लिख्यन्ताम्?
सन्धि कय प्रकार? तादेव नामगुलि लेखो।

(h) किं तावत् यानम्? तत् कतिविधम्?

यान् की? ता कत् प्रकारः?

(i) 'राजधर्मान्'— इति पदे धर्म-शब्दस्य कोऽर्थः?

'राजधर्मान्'— एই पदे 'धर्म' शब्देर अर्थ की?

'ख'-विभागः

विभाग—'ख'

(j) अर्थशास्त्रे कति अधिकरणानि सन्ति? पाठ्यस्य अधिकरणस्य नाम किम्?

अर्थशास्त्रे कतुलि अधिकरण आच्छे? पाठ्य अधिकरणेर नाम की?

(k) कदा कौटिल्यस्य आविर्भावः? सः केन राजवंशेन सह युक्त आसीत्?

कौटिल्येर आविर्भावकाल कथन? तिनि कोन राजवंशेर साथे युक्त छिलेन?

(l) अनीकस्थानशब्दस्य कोऽर्थः? अन्तेवासी शब्दस्य कोऽर्थः?

अनीकस्थान शब्देर अर्थ की? अन्तेवासी शब्देर अर्थ की?

(m) 'ज्ञात्वा वसेदपसरेद्वा' — कस्मिन् प्रसङ्गे उक्तिरियम्?

'ज्ञात्वा वसेदपसरेद्वा' — कोन प्रसङ्गे एই उक्ति?

(n) शासनहर-दूतस्य वैशिष्ट्यानि लिख्यन्ताम्।

शासनहरदूतेर बैशिष्ट्यगुलि लेखो।

(o) 'अर्थशास्त्रम्' इति ग्रन्थस्य प्रभ्यातः टीकाग्रन्थः कः? तस्य रचयिता कः?

अर्थशास्त्रेर प्रथ्यात टीकाग्रन्थ की? तार रचयिता के?

2. निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु यथाकामं प्रश्नचतुष्यं समाधीयताम्। तेषु प्रश्नद्वयं सुरगिरा लिख्यताम्।

निम्नलिखित प्रश्नगुलिर मध्ये चाराटि प्रश्नेर उत्तर दाओ। तार मध्ये दूटि प्रश्न संकृते लेखो।

$5 \times 4 = 20$

(a) व्याख्यायताम् :

व्याख्या करो :

एकमेव दहत्यग्निर्न दुरुपसर्पिणम्।

कुलं दहति राजाग्निः सपशुद्व्यसञ्चयम्॥

Or,

यथोद्धरति निर्दाता कक्षं धान्यञ्च रक्षति।

तथा रक्षेन्तृपो राष्ट्रं हन्याच्च परिपथिनः॥

(b) 'महती देवता ह्येषा नररूपेण तिष्ठति' - कस्मिन् प्रसङ्गे उक्तिरियं? नृपस्य दैवीउत्पत्तिः समीचीनं न वेति आलोच्यताम्।

कोन प्रसङ्गे एই उक्ति? राजार दैवी उत्पत्ति कतो ग्रहणयोग्य आलोचना करो।

(c) संक्षेपतः टीका लेखितव्याः।

संक्षेपे टीका लेखोः

वैदेहकव्यञ्जनः; तापसव्यञ्जनः।

(d) मातृभाषायामनुवद।

मातृभाषाय अनुवाद करोः

वसेदविसृष्टः पूजया नोत्सिक्तः परेषुलित्वं न मन्येत्। वाक्यमनिष्टं सहेत्। स्त्रियः पानं च वर्जयेत्। एकः शयीत्। सुप्तमत्योर्हि भावजानं दृष्टम्। कृत्यपक्षोपजापमकृत्यपक्षेगूढप्रणिधानं, रागापरागौ भर्तरि, रन्ध्रं च प्रकृतीनां तापस वैदेहकव्यञ्जनाभ्यामुपलभेत्।

(e) गूढपुरुषदूतयोः पार्थक्यं निरूपय।

गृच्छुरुषं ओ दृतेर मध्ये पार्थक्यं निरूपण करो।

(f) कदा नृपः विग्रहं कुर्वीत? कदा वा नृपः सन्धिं समाश्रयेत्?

कथन राजा विग्रहेर आश्रय नेबेन? कथनै वा तिनि सन्धिर आश्रय नेबेन?

3. अधोनिर्दिष्ट विभागद्वयात् एकैकमेव प्रम्नमाश्रित्य प्रम्नद्वयस्य उत्तरं प्रदेयम्।

निम्ने निर्दिष्ट दूषि विभाग थेके एकटि करे प्रश्न निये दूषि प्रश्नेर उत्तर दाओ।

10×2=20

‘क’-विभागः

विभाग-‘क’

(a) उपायचतुष्यं व्याख्यायताम्। कदा नृपः उपायचतुष्यस्य प्रयोगं कुर्वीत आलोच्यताम्।

उपायचतुष्ये व्याख्या करो। कथन राजा उपायचतुष्येर प्रयोग करबेन आलोचना करो।

Or,

(b) ‘कार्य वीक्ष्य प्रयुजीत’ — कस्मिन् प्रसङ्गे उक्तिरियम्? तेषां स्वरूपं संक्षेपेण आलोच्यताम्।

‘कार्य वीक्ष्य प्रयुजीत’ — कोन प्रसঙ्गे एই उक्ति? तार व्याख्या करो।

‘ख’-विभागः

विभाग-‘ख’

(c) स्वराष्ट्रे परराष्ट्रे च दूतस्य कार्यानि निरूपयन्ताम्।

स्वराष्ट्रे ओ परराष्ट्रे दृतेर कार्याबली निरूपण करो।

Or,

(d) ‘दूतमुखा वै राजानः’ — उक्ते: किं तात्पर्यम्? दूतः कतिविधः? तेषां स्वरूपमालोच्यताम्।

‘दूतमुखा वै राजानः’ — उक्तिरित तात्पर्य की? दूत कतप्रकार? तादेर व्याख्या करो।